

УДК 336.72

Гречко А.В.*к.е.н., доцент, доцент КПП ім. Ігоря Сікорського***Дударенко Н.С.***студентка ФММ КПП ім. Ігоря Сікорського*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена розробці теоретико-методичних засад управління витратами підприємства. В основі даного дослідження лежить аналіз понять «витрати», «витрати виробництва», «управління витратами», чинників та методів впливу на дані економічні категорії. Об'єктом дослідження є процес управління витратами підприємства, предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до процесу управління витрат підприємств. Теоретико-методологічну основу дослідження складають праці провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. При проведенні даного дослідження був використаний аналітичний метод, за допомогою якого проводився аналіз методів управління витратами підприємства та досліджувалася сутність категорій «витрати», «виробничі витрати» та «управління витратами». На основі методу наукової абстракції було встановлено перелік окремих чинників які здатні впливати на зменшення витрат підприємств. Крім цього автором був використаний системний підхід та статистичний метод. Також в процесі вивчення питання управління витратами з метою їх зниження був використаний історичний підхід для аналізу причин формування даної економічної категорії на сучасних підприємствах. В роботі досліджено економічну сутність понять «витрати» та «управління витратами», як одних з найважливіших категорій, які мають прямий вплив на результати фінансово-господарської діяльності підприємства, тобто її ефективність. Автором здійснено систематизацію і узагальнення методів управління витратами. Особливу увагу приділено дослідженню переваг та недоліків, найбільш поширених в Україні, методів управління витратами. Визначено, що головну роль при виборі методів управління відіграють керівники підприємства та управлінський персонал. Також було встановлено закономірність, що виникає в процесі взаємодії управлінців з об'єктом управління (витратами). На основі проведеного дослідження було надано ряд практичних рекомендацій, щодо застосування найбільш актуальних, на теперішній час, методів управління витратами. Зокрема, на думку автора найбільш актуальним методом управління для великих виробничих підприємств, зважаючи на складну економічну ситуацію, є метод стандарт – костинг. Оскільки при використанні даного методу застосовуються норми витрат на одиницю продукції.

Ключові слова: витрати підприємств, суб'єкт управління, об'єкт управління, методи управління витратами.

Постановка проблеми. Складна економічна ситуація, що склалася останнім часом в Україні стала рушійним чинником в процесі оптимізації витрат. Необхідність постійного контролю за витратами обумовлена необхідністю швидко реагувати на політичну та економічну ситуацію. Тому управлінцям важливо мати інструменти впливу на витрати підприємства. Оскільки основною метою діяльності підприємств, є отримання максимальної економічної вигоди, то досягнення такого ефекту можливе за рахунок збільшення доходів та зменшенню витрат. Першочерговим завданням в процесі дослідження витрат підприємства є аналіз теоретичної сутності даного поняття та чинників впливу на їх розмір та структуру. Питання управління витрати викликає значний інтерес як серед теоретиків, так і серед практиків економічної діяльності, оскільки від того на скільки ефективно ми будемо ними управляти буде залежати прибуток підприємства та можливості його подальшого розвитку і функціонування. Особливої актуальності дане питання набуває в умовах фінансової кризи, що виникла в Україні. Таким чином, питання розглянуте в даній статті є досить актуальним на сьогоднішній день.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українські науковці мають певні здобутки в дослідженні процесу управління витратами. Серед них можна відмітити наукові праці таких вчених, як: Білецька Л.В. [1], Л.Г.Цимбалюк, Н.П.Скригун, Л.І.Антошкіна [2], Р.А.Фатхудінов [3], Іванілов О.С.[5], Атамас П.Й.[6], Давидович І.Є. [8], С.Ф.Покропивний [4]та інші. Та, зважаючи на сучасні тенденції розвитку економічних процесів, можна зробити висновок про те, що даний напрям дослідження потребує подальшого доопрацювання і розробки з метою удосконалення теоретичних і практичних підходів до управління витратами підприємств.

Метою даної статті є вдосконалення теоретичних розробок в галузі дослідження процесу управління витратами підприємства. Відповідно до зазначеної мети, в роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- систематизовано та узагальнено сутність понять «витрати», «управління витратами»;
- здійснено ґрунтовний аналіз процесу управління витратами підприємства;
- надано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності процесу управління витратами на підприємстві.

Методологія. Теоретико-методологічну основу дослідження складають праці провідних вітчизняних та зарубіжних науковців. При проведенні даного дослідження був використаний метод аналізу, за допомогою якого проводиться дослідження сутності понять «витрати» та «управління витратами». На основі методу наукової абстракції було охарактеризовано елементи, методики та напрями управління витратами. Також автором був використаний системний підхід та статистичний метод.

Виклад основного матеріалу. Оскільки дослідження процесу управління витратами неможливо без розгляду поняття «витрат», на нашу думку, доцільним є надати визначення сутності даної категорії. В таблиці [1] наведено деякі з цих визначень .

Таблиця 1

Аналіз визначень поняття «витрати»

Давідович І.Є.	Витрати – це поняття, яке характерне для діяльності будь-якого підприємства чи організації, юридичної чи фізичної особи [8, 28].
С.Ф.Покропивний	Витрати утворюються в процесі формування та використання ресурсів для досягнення певної мети.[4]
Л.Г.Цимбалюк, Н.П.Скригун, Л.І.Антошкіна	Витрати як економічна категорія є вираженням в грошовій формі вартості ресурсів підприємств, підприємців та інших суб'єктів господарювання на виробництво та реалізацію продукції. Витрати – важлива та складна економічна категорія, яка є одним з вирішальних чинників впливу на фінансові результати суб'єктів господарювання.
Л.А.Захарченко	Витрати – це реальні або можливі витрати фінансових ресурсів підприємства. Витрати в буквальному значенні цього слова являють собою сукупність переміщень фінансових засобів і відносяться до активів, якщо здатні принести дохід у майбутньому, або до пасивів, якщо цього не відбудеться і зменшиться нерозподілений прибуток підприємства за звітний період. [13, 9]
Податковий кодекс України	Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»	Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)

Тож узагальнивши наведені визначення поняття «витрати», як економічної категорії, на думку автора достатньо влучним може бути наступне визначення: витрати – це матеріальні та нематеріальні ресурси використані з метою досягнення певних результатів.

Оскільки кожне підприємство та організація при здійсненні господарської діяльності має певні витрати, то виникає необхідність у визначенні також поняття «витрати виробництва». В таб. 2 наведено

найбільш поширені визначення, даної категорії, сформовані вітчизняними науковцями.

Таблиця 2

Аналіз визначень поняття «витрати виробництва»

Л.В.Білецька	Витрати виробництва це витрати на придбання основних факторів виробництва, тобто робочої сили, засобів виробництва, найманої праці, капіталу і праці підприємців, яка вимірюється величиною прибутку або підприємницьким доходом.[1, 143]
І.Є.Давидович	Витрати у виробничому процесі праці і засобів виробництва для виготовлення продукції чи виконання робіт називаються витратами виробництва . [8, 29]
Л.А.Захарченко	Витрати підприємства в цілому визначаються як сума зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток). Джерелом покриття витрат підприємства є його доходи, які збільшують вартість активів на суму витрат, здійснених для отримання цих доходів, і суму одержаного чистого прибутку. [13, 12].
О.С.Іванілов	Витрати підприємства – це грошовий вираз використання факторів виробництва для виробництва та реалізації продукції. [6]
М.Г.Грещак	Обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети – це витрати підприємства. [14]

Проаналізувавши дані визначення можна зазначити, що до витрат виробництва належать всі витрати підприємства, які прямо пов'язані з виробництвом і допоміжною продукцією. Оскільки витрати виробництва це в першу чергу ресурси, що використовуються в процесі господарювання, від доцільного використання яких залежить фінансовий результат діяльності підприємства. Тому управління витратами є необхідним економічним процесом.

Оскільки будь-який процес – це ланцюжок дій або явищ, що відбуваються у певній послідовності. Таким чином управління – в це послідовність дій, метою яких є отримання результатів. Управління витратами – це динамічний процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства [8, 7].

В таблиці 3 наведені визначення категорії «управління витратами», що були сформульовані вітчизняними науковцями.

Таким чином, можна зробити висновок, що більшість науковців схильні вважати, що управління витратами – це складний процес, спрямований на досягнення високого економічного результату. На нашу думку управління витратами – це ланцюг послідовних дій, спрямованих суб'єктом управління (управлінцями та керівництвом підприємства) на об'єкт управління (витрати). Метою даної взаємодії є постійний контроль та оптимізація витрат з однієї сторони та отриманням високих економічних показників – з іншої сторони.

Таблиця 3

Аналіз визначень поняття «управління витратами»

І.Є.Давидович	Управління витратами – це динамічний процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства.
Н.І.Рижикова	Процес управління витратами включає в себе управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства.
М.Г.Грешак	Управління витратами на підприємстві можна визначити, як взаємопов'язаний комплекс робіт, які формують коригуючі впливи на процес здійснення витрат під час господарської діяльності підприємства, спрямовані на досягнення оптимального рівня (в межах допустимих відхилень) витрат в усіх підсистемах підприємства за виконання в них будь-яких робіт.[14]
С.Ф.Покропивний	Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями та носіями в процесі постійного контролювання рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. [4]

Проаналізувавши дану закономірність можна зробити висновок: управлінці впливають на витрати, а витрати в свою чергу реагують певними змінами на дані управлінські рішення. Дослідивши праці вітчизняних та зарубіжних науковців автором було визначено переваги та недоліки методів управління витратами. Результати роботи подано у вигляді таблиці 4.

Таблиця 4

Аналіз методів управління витратами

<i>Метод управління витратами</i>	<i>Загальна характеристика</i>	<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Стандарт-костинг	- для даного методу характерним є встановлення норм витрат на одиницю продукції.	- дає можливість проводити аналіз відхилень від нормативних показників та своєчасно на них реагувати.	- необхідність складання норм згідно з технологічною картою виробництва.
Директ-костинг	- при визначенні собівартості продукції враховуються тільки змінні витрати, а постійні витрати збираються на окремому рахунку і списуються на фінансові результати.	- дозволяє виявити залежність витрат від обсягу виробництва.	- необхідно встановлювати таку ціну, яка б покривала усі витрати, як постійні так і змінні.
АВС- метод	- витрати обліковуються за видами діяльності.	- метод забезпечує облік витрат по кожному виду продукції на	- метод трудомісткий та досить затратний, щодо його впровадження на

1	2	3	4
		кожному етапі виробничого процесу.	підприємстві
Кост-кілінг	- зменшення витрат відбувається за рахунок скорочення витрат на оплату праці та скорочення штату працівників.	- швидке скорочення витрат. Дуже розповсюджений в Україні.	- призводить до соціального невдоволення працівників. Малоефективний метод.
Бенчмаркінг витрат	- порівняння стану управління витратами на підприємстві з підприємствами-еталонами (лідерами).	- дає можливість проводити порівняльний аналіз з підприємствами - лідерами та підвищувати власну конкурентоспроможність.	- недостатньо вивчений та застосований метод на підприємствах України; - великі ризики неправильно обраного підприємства-еталона.
LCC-аналіз	- визначення витрат на виробництво та продаж, конкретних виробів, упродовж усього їхнього життєвого циклу і провести порівняння їх, із сумою доходів	- дозволяє згрупувати всі витрати пов'язані з придбанням, виробництвом та реалізацією продукції	- відсутність періодизації фінансових результатів; - може потребувати витрат на отримання великої додаткової інформації.

В таблиці наведені методи управління витратами, що набули в Україні найбільшого застосування. Оскільки жоден з методів не є універсальним, тож вибір інструментів управління залежить від керівництва підприємства та управлінського персоналу.

На вибір методів управління витратами підприємства впливає не тільки внутрішнє середовище (власник підприємства, керівництво підприємства та управлінці), але й зовнішнє середовище (економічна, політична, податкова, соціальна системи). Складні економічні умови, недосконала податкова система, а також військовий конфлікт на сході країни диктують більш жорсткі стилі управління. Тому багато підприємств знижують свої витрати за рахунок скорочення штату працівників та за рахунок зменшення заробітної плати (метод кост – кілінг).

Висновки. В даному дослідженні автором було проведено аналіз найбільш цікавих методів управління. Оскільки універсальних методів управління не існує, то для кожного підприємства обирається той метод, який на думку керівництва є найбільш доцільним. Тому такий підхід є не досить об'єктивним. Управління витратами виробництва – це складний процес, на який впливають безліч факторів внутрішнього так і зовнішнього середовища. Таким чином нестабільна економічна ситуація, постійні зміни в податковій системі, недосконала законодавча база у значній мірі

впливають на вибір методів управління. Керівництво підприємства та управлінський персонал, як суб'єкти процесу управління здійснюють вплив на об'єкт управління (витрати) та здійснюють постійний контроль та моніторинг ситуації.

На думку автора найбільш актуальним методом управління для великих виробничих підприємств, зважаючи на складну економічну ситуацію, є метод стандарт – костинг. Оскільки при використанні даного методу застосовуються норми витрат на одиницю продукції, то це на нашу думку надасть низку переваг:

- по-перше – не дозволить перевищити нормативні показники;
- по-друге – при виникненні відхилень від нормативних показників дозволить зробити аналіз даних відхилень;
- по-третє – при необхідності переглянути норми витрат або усунути причини відхилень від нормативних значень.

Список використаних джерел

1. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка). Навч. пос. 2-е вид. перероб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури, 2009.» – 688 с.
2. Л.Г.Цимбалюк, Н.П.Скригун, Л.І.Антошкіна. Формування та управління витратами виробництва. – Донецьк: Юго-Восток, 2009- 240с.
3. Фатхудінов Р.А. Стратегічний менеджмент: Учебник для вузов.-2-изд.,доп.-М.: ЗАО Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998.- 416 с.
4. С.Ф.Покропивний. Економіка підприємства: Підручник. – К.:КНЕУ, 2001. – 528с.
5. Шершньова З.Е. Стратегічне управління: Підручник / З.Е.Шершньова – 2 е вид., перероб. і доп. – К.: Кнеу, 2004. – 699 с.
6. Іванілов О.С. Економіка підприємства: [підруч. для студ.вищ.навч.закл.]/ О.С.Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728с.
7. Атамас П.Й. Управлінський облік: 2-е вид. Навчальний посібник – К.: Центр учбової літератури, 2009- 440с.
8. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 208.-320с.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/npsbu1/>
10. Алексеенко Л.М., Олексієнко В.М., Юркевич А.І. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок (українсько-англійсько-російський тлумачний словник). – К.: Видавничий будинок «Максимум», Тернопіль: «Економічна думка», 2000. – 592 с.
11. Степанова Т.О., Стегний А.І. Переваги і недоліки методів управління витратами // Вісник Макіївського економіко – гуманітарного інституту. – Макіївка. : МЕГІ, 2012. – №12 (25). – 119 с.
12. [Електроний ресурс]. – Режим доступу :<http://ua-ekonomist.com/archive/2014/12/Paskalova.pdf>
13. Захарченко Л.А., Жаданова Ю.О., Яцкевич І.В. Управління витратами: навч. посібник до практичних занять з курсу «Управління витратами». – Одеса: ОНАЗ, 2009. – 216 с.
14. Грешак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.

Гречко А.В.

к.э.н., доцент, доцент кафедры экономики предприятия КПИ им.

Игоря Сикорского

Дударенко Н.С.

студентка ФММ КПИ им. Игоря Сикорского

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ УПРАВЛЕНИЯ ИЗДЕРЖКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена разработке теоретико-методических основ управления издержками предприятия. В основе данного исследования лежит анализ понятий «издержки», «издержки производства», «управление издержками», факторы и методы влияния на данные экономические категории. Объектом исследования является процесс управления издержками предприятия, предметом исследования является совокупность теоретических, методических и практических подходов к процессу управления издержками предприятий. Теоретико-методологическую основу исследования составляют труды ведущих отечественных и зарубежных ученых. При проведении данного исследования был использован аналитический метод, с помощью которого проводился анализ методов управления издержками предприятия, и исследовалась сущность категорий «издержки», «производственные издержки» и «управление издержками».

На основе метода научной абстракции был установлен перечень отдельных факторов, которые способны влиять на снижение издержек предприятий. Кроме этого автором был использован системный подход и статистический метод. Также в процессе изучения вопроса управления издержками с целью их снижения был использован исторический подход для анализа причин формирования данной экономической категории на современных предприятиях. В работе исследовано экономическую сущность понятий «издержки» и «управление издержками», как одних из важнейших категорий, которые имеют прямое влияние на результаты финансово-хозяйственной деятельности предприятия, то есть ее эффективность. Автором осуществлена систематизация и обобщение методов управления издержками предприятия.

Особое внимание уделено исследованию преимуществ и недостатков, наиболее распространенных в Украине, методов управления издержками. Определено, что основную роль при выборе методов управления играют руководители предприятий и управленческий персонал. Также была установлена закономерность, которая возникает в процессе взаимодействия управленцев с объектом управления (издержками).

На основе проведенного исследования было предоставлено ряд практических рекомендаций по использованию наиболее актуальных, в настоящее время, методов управления издержками. В частности, по мнению автора наиболее актуальным методом управления для крупных производственных предприятий, учитывая сложную экономическую

ситуацию, является метод стандарт – костинг. Поскольку при использовании данного метода применяются нормы издержек на единицу продукции.

Ключевые слова: издержки предприятия, субъект управления, объект управления, методы управления издержками.

Grechko A.V.

PhD of Economic sciences, associated professor, associated professor of department economics of enterprises of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

Dudarenko N.S.

student FMM of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

THEORETICALLY-METHODS AMBUSH EXPENDITURE ENTERPRISE

The article is devoted to development of theoretical and methodological foundations of management costs. At the heart of this research is the analysis of the concepts of «cost», «cost of production», «cost management», factors and methods to influence the economic data category. The object of the research is the process of cost management company, the subject of study is the set of theoretical, methodological and practical approaches in the management of expenses. Theoretical and methodological basis of research work leading up domestic and foreign scientists. In the study conducted was used analytical method by which conducted analysis of enterprise cost management methods and investigated the nature categories of «costs», «operating costs» and «cost management».

Based on the method of abstraction was established for certain factors that can influence the reduction of costs. In addition, the author has been used a systematic approach and a statistical method. Also in the process of studying the issue of cost management for the purpose of reducing historical approach was used to analyze the causes of the economic categories of modern enterprises. In this work the economic substance of the concepts of «costs» and «cost management» as one of the most important categories that have a direct impact on the financial and economic activity of the enterprise, ie its effectiveness. The author made a generalization and systematization management costs.

Particular attention is paid to study the advantages and disadvantages, the most common in Ukraine, management costs. Determined that the main role in selecting management companies and managers play management. It was also established pattern that occurs in the interaction with the object of management control (costs).

On the basis of the study were given a number of practical recommendations on the most topical at the present time, management costs. In particular, the author believes the most important management techniques for large industrial enterprises, given the difficult economic situation, is the method of standard – costing. Since the use of this method, the rules unit costs.

Keywords: costs of enterprises, subject management, facility management, management costs.

Гречко А.В.
alla_grechko@ukr.net
Дударенко Н.С.
bojana@meta.ua